

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ АГРАРНИХ РИНКІВ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД¹

Державна установа «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України»

Анотація. Досліджено трансформацію інвестиційного клімату України під впливом воєнного стану із огляду на економічну стійкість та гуманітарні виклики. Надано обґрунтування інвестиційної привабливості, що визначено не лише отриманням потенційного прибутку, а й стратегічною роллю України у гарантуванні глобальної продовольчої безпеки. Здійснено аналіз адаптивних моделей поведінки інвесторів, ролі державних гарантій та обґрунтовано актуальність збереження людського капіталу в сільських територіях як основної умови для відновлення АПК.

Ключові слова: інвестиційна стійкість; аграрна дипломатія; воєнна економіка; продовольча безпека; людський капітал; переробка; AgroTech; відновлення.

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AGRICULTURAL MARKETS: CHALLENGES FOR UKRAINE DURING THE WAR

Abstract. The paper examines the transformation of Ukraine's investment climate under the influence of martial law, taking into account economic stability and humanitarian challenges. It provides justification for investment attractiveness, which is determined not only by potential profits, but also by Ukraine's strategic role in ensuring global food security. An analysis of adaptive models of investor behaviour and the role of state guarantees is carried out, and the relevance of preserving human capital in rural areas as a prerequisite for the restoration of the agro-industrial complex is substantiated.

Keywords: investment stability; agrarian diplomacy; war economy; food security; human capital; processing; AgroTech; recovery.

Аграрний сектор України функціонує в умовах безпрецедентних екзистенційних викликів обумовлених війною. За таких умов традиційні підходи до оцінки інвестиційної привабливості, що базувалися на вартості активів та логістичній стабільності, є не досить релевантними. Натомість набувають актуальності концепції адаптивності та соціальної значущості. Так як Україна не просто утримує позиції на ринку, а формує нову модель аграрної дипломатії, де інвестиції розглядаються як внесок у глобальну продовольчу безпеку.

Інвестиційна привабливість - це насамперед довіра. У воєнний час інвестори поділяються на три основні категорії, що подані на рис.1. серед яких ключову роль відіграють стійкі внутрішні інвестори через їх зацікавленість у досягненні довгострокових цілей.

Рис.1. Основні категорії інвесторів у воєнний період

¹ Публікацію підготовлено за конкурсною темою НДР "Консолідація ресурсів і підвищення ефективності їх використання в контексті зміцнення обороноздатності та повоєнного економічного відновлення" КПКВК 6541230

Пріоритетність таких інвесторів обумовлена зміною горизонту планування із десятиріч до кварталів (при цьому довгострокові перспективи не втрачають своєї актуальності), що зобов'язує державу створювати «безпекові парасольки», використовуючи механізми страхування військових ризиків.

Окрім того змінилися пріоритети й щодо об'єктів інвестування. З посиленням зовнішніх ризиків приходять до інвесторів розуміння того, що жодна інвестиція в техніку чи землю не виправдає себе без залучення людей. Воєнний період призвів до загострення дефіциту кадрів, причиною чого стали мобілізаційні процеси та міграція. За таких умов посилюється роль автоматизації та цифровізації процесів, що дасть можливість зменшити залежність від людини. Важливим фактором, що впливає на інвестиційну привабливість АПК через призму збереження людського капіталу стає інвестиційна привабливість регіону, що прямо залежить від рівня соціальної інфраструктури та безпеки, яку агропідприємство здатне забезпечити своїм працівникам.

Україна є не просто учасником ринку - вона є гарантом стабільності для багатьох країн Африки та Азії. Це створює нову форму інвестиційної привабливості. В процесі цього виникає таке явище, як етичне інвестування, в ході якого світові фонди здійснюють вкладення грошових коштів в український агробізнес як у місію зі збереження життя мільйонів людей.

При цьому виникає різка потреба у таких об'єктах, як агро-логістичні хаби. Для створення таких хабів передбачено залучення інвестицій у портову інфраструктуру Дунаю та в «залізничний шовк» на західних кордонах, що є стратегічно важливим для всього континенту [1].

Гостро постає питання екологічної стійкості та «зеленого» відновлення. Так, як війна завдає нищівного удару по екології (забруднення ґрунтів, знищення лісосмуг), відновлення має відбуватися за принципом Build Back Better (будувати краще, ніж було) [2]. Воно включає в себе регенеративне землеробство, при якому здійснюються інвестиції в технології No-till з метою збереження вологи та родючості пошкоджених земель.

Невід'ємним елементом цього принципу також є біоенергетика, в основу якої закладено переробку аграрних відходів у біометан. Це робить агропідприємства енергонезалежними та знижує собівартість продукції [3].

Ще одним напрямом застосування принципу Build Back Better є органічне виробництво:, так як попит на екологічно чисту продукцію в ЄС є доволі високим, це дає шанс малим фермерам на високу маржинальність [4].

Не слід забувати і про роль держави у сприянні розвитку ринку. Державна політика, яка включає в себе надання субсидій та стратегічного партнерства, сприятиме у вирішенні багатьох проблем ринку.

У воєнний час роль держави трансформується. Основними векторами діяльності держави в такий період є стимулювання створення доданої вартості «на місцях» [5], спеціальні умови для інвесторів у декупованих територіях, інтеграція в Спільну аграрну політику (CAP) ЄС [6].

Одним із найспецифічніших викликів воєнного періоду, який став окремим інвестиційним напрямом, є розмінування. Безпека земель — це базова умова будь-якої інвестиційної привабливості [7]. Однією із безпекових потреб даного часу є автоматизація розмінування. З цією метою інвестори все частіше вкладають кошти в українські стартапи, що розробляють автономні машини для розмінування та дрони з магнітометричними датчиками.

Важливу роль у процесі розмінування полів посідає дистанційне зондування. З цією метою використовуються супутникові знімки для аналізу пошкоджень ґрунтів [8].

У воєнний час агроінвестор стає «архітектором безпеки» громад. Розвиток кооперації та соціальні інвестиції забезпечують стабільність орендних відносин. Крім того, будівництво «сухих портів» на кордоні з Польщею, Румунією та Словаччиною є інвестиціями в «артерію», які неможливо заблокувати морем [1]. Європейські компанії вже розглядають українські агрофірми як частину свого виробничого ланцюга.

Відповідно до Закону України № 771/97-ВР, впровадження систем контролю якості є обов'язковим для виходу на світові ринки [9]. На основі аналізу Держстату та поточних викликів, можна виділити етапи від стабілізації до експансії українських брендів із маркуванням «Made in Ukraine».

Висновок. У воєнний період інвестиційна привабливість аграрного сектору України трансформується від суто фінансових показників до моделі «аграрної дипломатії», де вкладення капіталу розглядаються як стратегічний внесок у глобальну продовольчу безпеку. Ключовими

чинниками відновлення стають адаптивні моделі поведінки інвесторів, розвиток автономного розмінування та логістичних хабів на західних кордонах, а також перехід до принципу Build Back Better, що передбачає впровадження біоенергетики, регенеративного землеробства та цифровізації для подолання дефіциту людського капіталу. Державна політика при цьому зміщується в бік страхування воєнних ризиків, стимулювання переробки з високою доданою вартістю та інтеграції в спільну аграрну політику ЄС, що дозволяє українським брендам еволюціонувати від стабілізації до міжнародної експансії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2024 рік. Київ: Кабінет Міністрів України, 2025. 110 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu> (дата звернення: 03.03.2026).
2. Ukraine Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3): February 2022 – December 2023. Washington, D.C.: World Bank Group, 2024. 174 p. URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099021324115085807> (дата звернення: 03.03.2026).
3. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2030 року : схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.11.2024 № 1163-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-%D1%80#Text>
4. Захарчук О. В. Світовий ринок овочів та Україна. *Агросвіт*. 2018. № 3. С. 3–7. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/3_2018/2.pdf (дата звернення: 03.03.2026).
5. Деякі питання надання грантів бізнесу : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 № 738 (зі змінами від 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.03.2026).
6. The Common Agricultural Policy: 2023-27: European Commission. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance/key-policy-objectives-cap-2023-27_en (дата звернення: 03.03.2026).
7. Про протимінну діяльність в Україні : Закон України від 06.12.2018 № 2642-VIII (в редакції від 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2642-19#Text> (дата звернення: 03.03.2026).
8. Ukraine Recovery Plan: Materials of the Working Group "Audit of War Damage". 2024. URL: <https://recovery.gov.ua/>
9. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів : Закон України від 23.12.1997 № 771/97-ВР (в редакції від 01.01.2024). URL: (дата звернення: 03.03.2026).

Соколюк Катерина Юрївна

к.е.н., доцент, докторант, старший науковий співробітник
відділу ринкових механізмів та структур
Державної установи «Інститут ринку
і економіко-екологічних досліджень НАН України»

Соколюк Ігор Юрїйович

пров. інженер відділу ринкових
механізмів і структур
Державної установи «Інститут ринку
і економіко-екологічних досліджень НАН України»

Kateryna Yuriiivna Sokoliuk

PhD in Economics, Associate Professor, doctoral student, senior researcher
of the Department of Market
Mechanisms and Structures
of the State Organization "Institute Of Market And Economic&Ecological Researches of the National
Academy of Sciences of Ukraine"

Ihor Yuriyovych Sokoliuk

Senior Engineer, Department of Market

Mechanisms and Structures

of the State Organization "Institute Of Market And Economic&Ecological Researches of the National Academy of Sciences of Ukraine"